

Szörényi László

SARBIEWSKI A MAGYAROKRÓL

Maciej Kazimierz Sarbiewski (Sarbievius, 1595–1640), a „szarmata, vagy keresztény Horatius” nem csupán a 17. század legnagyobb lengyelországi-litvániai neolatin költője, hanem minden idők egyik legkiválóbb latin lírikusa. Egész Európában ismerték, már életében igen sok, halála után is több tucatnyi írása jelent meg, jó néhány nyelvre fordították is. Magyarországon is nyilván ismerték, egy-két versét a 20. században le is fordították. A magyarokkal való kapcsolatáról azonban – tudomásom szerint – még senki sem írt; noha a 16. századi lengyel költők magyar vonatkozásairól már sokat tudunk.

Lírai költeményei negyedik könyvének első darabja egy alkaioszi óda: *Ad equites Polonos*. (Az „eques” itt persze nem lovagnak, hanem nemesembernek értendő.) Ez a költemény első pillantásra is beilleszkedik azon politikai, illetve történelmi ihletettségu darabok közé, amelyeknek irányát egyrészt a VIII. Orbán pápa udvarában megfogalmazott, Róma hajdani rangját a pápa vezette külpolitika diadalokra áhító propagandája határozza meg, amelynek szerves részét képezi egy győztes török elleni hadjárat terve, illetve álomképe, aminek eredményeképpen felszabadulhat majd Görögország is, sőt az egész hajdani Kelet-Római Birodalom, amely természetesen ezek után feladja a skizmát és egyesül majd Rómával; másrészt a Lengyel Köztársaság, azaz a lengyel-litván állam török- és tatár-ellenes politikája. Sarbiewski költői világának két meghatározó sarokpontja van: az egyik a teljes romlás, az apokaliptikus pusztulás, amely a maga szélsőséges romlottságával és háborúival magával ránthatja az egész világot a megsemmisülésbe, a másik pedig a talán mégis lehetséges, újjászülethető Aranykor. A politika vagy a történelemszemlélet nyelvére fordítva e két végletes irányt: a gonosz pusztítás irányába mutatnak a törökök és az eretnekségek, az Aranykor irányába pedig az összes valóságos vagy kívánt győzelem a török és a vallási megosztás fölött. Az Aranykor irányába mutató mozgások legfőbb irányítója természetesen a pápa és köre – elsősorban unokaöccse, a bíboros államtitkár –, lengyel vonatkozásban pedig maga a nemesi köztársaság, azaz a nemes lengyel nemzet, illetve a mindenkori király és a trónörökös. A költő legbensőbb lírai énje fölötté áll az evilági küzdelmeknek; számára nemcsak az egész emberi történelem, hanem maga a teremtet világ egésze, a nagy Természet úgyis múlandó, és ezért leghőbb vágya a „belesemmisülés” Istenbe. Ez a miszticizmus feleltethető meg talán az utánozhatatlan horatiusi világnézeti mixtum egyik alkotórészének, az epikureizmusnak, míg a katolikus és lengyel államnacionalista álláspont a másikkal, azaz a sztoikus rómaiságnak.

Felsorolom azokat a verseket, amelyek a fenti gondolatkörbe illeszthetők, mivel az összes magyar vonatkozás is csak ebben a szövegösszefüggésben nyeri értelmét:

Lyricorum Liber I.

I. óda: *Ad Urbanum VIII. Pontificem Maximum, Cum infestae Thracum copiae Pannonia excessissent.* (VIII. Orbán pápához, midőn az ellenséges török csapatok kivonultak Magyarországról.) – Most fog csupán visszatérni az Aranykor, mivel a török csapatok magyarországi kivonulásával az egész „római”, azaz keresztény világ békéje helyreáll. Feltehetőleg az I. Ferdinánd és Bethlen Gábor között kitört háború (Bethlen első támadása) lezárására íródott, amikor a királyi Magyarországot sem háborgatták többé Bethlen török segédcapatai. A költő olyan jelentősnek tartja az eseményt, hogy – Horatius Carmen Saeculare-jének mintájára – azt javasolja a pápának, hogy szűz lányok és fiúk kettős kórusával rendezzen ünnepélyt.

VI. óda: *Ad Principes Europae, De recuperando Orientis imperio.* (Európa fejedelmeihez, a Keleti Birodalom visszaszerzéséről.)

XII. óda: *Ad Principes Romani Imperii, De recuperandis Graeciae provinciis.* (A Római Birodalom fejedelmeihez, Görögország tartományainak visszaszerzéséről.)

XV. óda: *Ad Equites Polonos, Cum Ladislaus Poloniae Princeps, fuso Osmano Turcorum Imperatore, victorem exercitum in hiberna reduceret.* – (A lengyel nemességhez, midőn László lengyel király – miután megfutamította Oszmánt, a török császárt – győztes seregét téli szállásra vezette.) – IV. Ulászló lengyel király győzelméről van szó Oszmán török szultán fölött: mint tudjuk, ez ihlette Gundulić *Osman* című művét, a legnagyobb horvát barokk eposzt.

XVI. óda: *Temporum ignaviam reprehendit* (Korholja kora tunyaságát.) – A tunya jelenben természetesen a török háború a legnagyobb kihívás.

XX. óda: *Ad Principes Italiae, De recuperando Orientis Imperio.* (Itália fejedelmeihez, a Keleti Birodalom visszaszerzéséről.)

Lyricorum Liber II.

I. óda: *Ad Ferdinandum II. Caesarem Augustum, Cum Thracum copiae excessissent e Pannoniae finibus.* (A fenséges II. Ferdinánd császárhoz, midőn a török csapatok kivonultak Magyarország határaiból.)

IX. óda: *Ad Decium.* (Deciushoz) (Csak akkor lehetünk méltók a híres ókori hősökhez, ha megszabadítjuk az összes erény őshazáját, Görögországot a barbár járomtól.)

XI. óda: *Ad D. Virginem Matrem, Cum illi templum Johannes Carolus Chodkewicius, signa contra Osmanum Byzantinum Imperatorem moturus, exstrueret.* (A Boldogságos Szűzanyához, midőn neki Jan Karol Chodkiewicz templomot emelt, mielőtt zászlót bontott volna Oszmán bizánci császár ellen.)

XVIII. óda: *In D. Virginem Matrem, Carmen Seculare, Parodia ex Q. Horatio Flacco.* (Százados ének a Boldogságos Szűzanyához, Paródia Horatiusból.) –

A paródia itt nem a mai jelentésben szerepel; Sarbiewski és korának klasszicista poétikája olyan imitációt értett rajta, amely egészében követi az antik mintát, de tárgyát felcseréli, illetve modern tárggyal helyettesíti. A szüzek és az ifjak itt a vers végén egyesített kórusukban azért könyörögnek, hogy az égiek távoztassák el a haza földjétől a médeket és a gétákat, akik itt természetesen a törököknek és tatároknak felelnek meg.

XX. óda: *Ad Joan. Stephanum Menochium rectorem Collegii Romani Soc. Jesu, Cum Libros de Principum institutione in lucem edidisset.* (Giovanni Stefano Menocchihoz, a Jézus Társasága Római Kollégiumának rektorához, midőn kiadta könyvét a fejedelmek neveléséről.) – Leszögezi, hogy a Collegio Romanóban nevelkedő ifjú külföldi jezsuita növendékeknek történelmi múltjukból kell mintaképet mutatni, így például Nagy Károlyt, a lengyeleknek Kázmért – utalás Szent Kázmér királyfira –, az erdélyieknek pedig Szent Imrét; így fognak majd teremni új Károlyok, Kázmérok és Imrék!

XXII. óda: *Laudes Invictissimi Potentissimique Sigismundi III., Poloniae Sueciaeque Regis.* (A győzhetetlen és leghatalmasabb III. Zsigmond lengyel és svéd király dicsérete.) – Sok utalással a török elleni háborúkra.

XXIII. óda: *Ad Germaniam, Civili bello ardentem.* (A polgárháború tüzeiben égő Németországhoz.) – II. Ferdinánd császár háborúi között természetesen megemlíti a dákokkal, vagyis az erdélyiekkel folytatott háborúját is.

XXVI. óda: *Ad D. Virginem Matrem, Cum fame, bello, coelique intemperie laboraret Polonia.* (A Boldogságos Szűzanyához, midőn Lengyelország éhségtől, háborútól és természeti csapásoktól szenvedett.)

Lyricorum Liber III.

XIX. óda: *Ad Militares Europae Ordines, De Provinciis Graeciae recuperandis.* (Európa katonanépéhez, Görögország tartományainak visszaszerzéséről.)

XX. óda: *Ad Aulum Laevinium, Visnovii Poloni Equitis virtus, cuius pro patria interempti cor, per summam barbariem, inter se partiti Turcae et depasti sunt.* (A. L.-hez. Wisnowiecki lengyel lovag hősiessége, aki elesett a hazáért és akinek szívét – mérhetetlen barbárságuk miatt – a törökök egymás között szétosztották és megették.)

XXVII. óda: *In primi lapidis jactu, cum Jo. Car. Chodkevicius contra Osmanum Turcarum Imp. signa moturus, templum Virgini Matri Crosensis S. J. Collegii exstrueret.* (Az alapkövetételkor, midőn a hadaival Oszmán török császár ellen induló J. K. Ch. templomot emelt a Szűzanyának a krosnói jezsuita kollégiumban.)

XXVIII. óda: *Ad Abrahamum Bzovium, De sacra Annalium Historia Eugenii IV.* (Abraham Bzoviushoz, IV. Jenő pápa évkönyveinek szent történetéről) – természetesen kiemeli IV. Jenő törökellenes haditerveit.

Lyriconum Liber IV.

I. óda: – lásd részletesen később

IV. óda: *Celebris Polonorum de Osmano Turcarum Imperatorem victoria proelio ad Chocimum Dacico, anno Domini MDCXXI. VI. Non, Septembr. commisso parta.* (A lengyelek híres győzelme Oszmán török császár fölött, amelyet a moldvai Chocim melletti csatában arattak 1621. szeptember 7-én.) – Az ókori értelemben vett Dáciához számítja a költő Moldvát, illetve Besszarábiát. – A verset egy Galesus nevű, a Duna mentén élő dák paraszt szájába adja.

V. óda: *Parodia ec Joannis Kochanowii poetarum Polonorum principis Liberi II. Ode XXIV. Cum Scythae citeriorem Podoliam inopinato invasissent, populariter decantata.* (Paródia Jan Kochanowski, a lengyel költők fejedelme II. könyvének XXIV. ódájára, midőn a tatárok váratlanul megszállták az innenső Podóliát és amely lengyel nényelven íródott.)

VI. óda: *Palinodia, ad Parodiam Joannis Kochanovii, Cum victoria de Turcis parta renuntiaretur, ac paullo post Stanislaus Konicopolius, exercituum regni Poloniarum ductor campestris, Scythas prosperis proeliis fudisset.* (A Kochanowskira írott paródia visszaéneklése, midőn megérkezett a törökök fölött nyert győzelem híre és nem sokkal azután Stanislaw Konicopolski, Lengyelország seregeinek tábornagya szerencsés kimenetű csatában legyőzte a tatárokat.)

IX. óda: *Ad Romam, Eam bonarum artium nutricem esse.* (Rómához, hiszen a szépművészetek dajkája.) – Említi többek között az eretnek csehek és erdélyiek fölött aratott katolikus győzelmeket.

XVI. óda: *Ad equites Polonos, Illis quim maxime campestribus proeliis idoneos esse.* (A lengyel nemesekhez, akik a legkiválóbbak a gyalogos csatákban.) – Emlegeti a lengyeleket támadó gótokat, azaz svédeket.

XX. óda: *Ad Divam Virginem, Carmen votivum* (Fogadalmi ének a Szent Szűzhöz.)

XXIV. óda: *Ad D. Virginem Matrem, Paeam militaris Polonorum, quem Divus Adalbertus, Archiepiscopus Gnesensis, Polonorum Apostolus conscripsit, regnoque Poloniarum testamento legavit.* (A Boldogságos Szűzanyához, a lengyelek harci dala, amelyet Szent Adalbert gnieznói érsek, a lengyelek apostola írt és végrendeletileg Lengyelországra hagyott.) – A költő még azt is megjegyzi, hogy a csatadalt akkor éneklék a lengyelek, amikor hadrendbe fejlődve összecsapnak az ellenséggel. A szöveget Piotr Skarga, III. Zsigmond király udvari papja adta ki és magyarázta Szent Adalbert életrajzában; Sarbiewski lengyelből fordította latinra.

XXIX. óda: *Ad equites Polonos, Anno MDCXXX.* – Ez az év a svéd támadás kezdetének az éve.

XXXVII. óda: *Ad Joannem Palmium,* (Johannes Palmiushoz) – ez is fordítás Kochanowski lengyel verséből (II. könyv, XX. óda), amelyet arra az alkalomra írt, amikor a Visztula menti táborban Lengyelország rendjei megválasztották királyukul Báthory Istvánt.

Epigrammatum Liber

XCIX. epigramma: *De S. Leone Pontifice, qui Attilam Hunnorum regem in Italiam cum copiis influentem monitu suo et oratione repressit* (Szent Leó pápáról, aki Attila hun királyt, midőn csapataival betört Itáliába, figyelmeztetésével és imájával legyőzte.) – Szójátékra kihegyezve, amennyiben addig forgatja a szót, amíg kiderül, hogy ugyan Attila is oroszlán volt és a pápa is – tudniillik, ami a nevét illeti – de végül az egyik oroszlán rablónak, a másik pásztornak bizonyult.

Végigtekintettük azokat a motívumokat, amelyek mind együtt találhatóak a IV. könyv I. ódájában, amelyben Magyarország sorsa intő példává válik a lengyelek számára. A török azért tudta legyőzni és elpusztítani Magyarországot, mert az vallásos hitében meghasonlott, és ezért nem védhette meg sem hadi vitézség, sem természetes oltalmazója, a Duna. A lengyelekre is ez a sors vár, ha nem maradnak mindnyájan hűséges fiai a katolikus egyháznak, és nem tisztelik Szűz Máriát, Lengyelország Patrónáját. A csehek is az eretnokség miatt pusztultak el.

Sarbiewski az alkaioszi óda szerkezeti felépítésében Horatius nagy Maecenas-ódáját követi (Carm. III. 29.), ez az egyetlen 16 strófás vers Horatius művei között. Tematikailag viszont a Carm. III. 6-ot követi (*Ad populum Romanum*), amely a templomok és a hazai kultuszok elhanyagolásából vezeti le Róma elkeresésülését és pusztulását.

A XIX. században, a reformkor romantikus költészetében, sőt prózairodalmában is, a felosztott, folyton pusztított és megalázott Lengyelország intő példájává lett a magyar íróknak; elég Vörösmartyra utalnunk (Pl.: *Az élő szobor, Az elveszett ország, Az emberek*). Láthatjuk, hogy kétszáz évvel korábban Magyarország volt az elretentő példa a lengyelek számára...

MATTHIAE CASIMIRI SARBIEVII L Y R I C O R U M LIBER QUARTUS.

ODE I.

AD EQUITES POLONOS.

Cum montem Carpatum redux ex Italia inuiseret.

- 1 AETERNA magnis carmina Carpati
Inscribo saxis. Discite, posteri,
Castisque discendum puellis
Et pueris geminate cantum.
- 5 Frustra, Poloni, cingimus oppida
Muris, & arces addimus arcibus;
Delubra si squalent, & altis
Coelituum viret herba tectis.
- 10 Frustra, caduci fulminis artifex
Moles ab altâ turre remugiit,

- Si moesta respondere cantu
 Templa negant, Superumque pridem
- Sacro stupescunt aera silentio.
 Quod si nec idem sit Superis honos
 15 Templis in isdem, nec sub una
 Lege superstitiosioris
- Per ora vulgi religio fremit;
 Cives iisdem non bene claudimur
 Portis, & infelix eundem
 20 Instruimur acies in hostem.
- A plebe Numen separibus male
 Placatur aris. Scimus ut impias
 Vastata Graiorum per urbes
 Sacra suis perire rixis.
- 25 Fumate propinqua templa Bohemiae:
 Concussa regni viscera Pannonnes
 Flevere collatis in unam
 Viribus incubuisse stragem.
- Hinc inde laevos despice Carpato,
 30 Polone, campos, quos pecorum ferax
 Dravusque Savusque, & bicornis
 Frugifero secat Ister amni.
- Quanto careret corpore Thracius
 Regni tyrannus, si bene mutuas
 35 Mentes, & obligata Divis
 Barbarus extimuisset arma!
- Atqui timendae Panno potentiae
 Vallarat altis oppida moenibus:
 Pontemque dedignatus, omni
 40 Danubius famularis unda.
- Cingebat urbes. Sed quid in utili
 Possent scelestae praesidio manus?
 Quas ira non laeti Tonantis
 Riserit, indigetesque Divi.
- 45 Jam nunc Polonis fata Quiritibus
 Edico vates: Dum tibi consona
 Votisque, cantuque, & Sabaeo
 Thure calent, precibusque templa,
- Omnis recurvo Lechia poplite
 50 Dum, Virgo, prima, dum media die,
 Dum te salutamus supremam,
 Et dubio tibi lucis ortu

Septena coram flamma Decembribus
 Collucet aris; dum tibi patrium
 55 Paeana dicit, supplicesque
 Accumulat pià turba ceras:

 Noster nivoso Vistula Carpato,
 Nosterque ab ipso fonte Borysthenes,
 Labentur in Pontum, nec Austrum
 60 Aut Gothicam metuemus Arcton.

 Errone mentes ambiguas rapit,
 An clamor aures? vox gravior cavâ
 Respondit e nube, & serenùm
 Non dubii micuère Divi.

A szövegek forrása: *Matthiae Casimiri Sarbievii Carmina*, Argentorati, Ex Typographia Societatis Bipontinae, Anno XI (1803), 139–141. – A vers által felidézett hazautazás 1625-re esett, amikor a költő – Magyarországot érintve – Rómából hazatért Lengyelországba. Először 1632-ben jelent meg az Ódák könyvének nyitóverseként.

A vers prózai magyar fordítása, az áttekinthetőség kedvéért verssorokba tördelve:

MACIEJ KAZIMIERZ SARBIEWSKI
 LÍRAI KÖLTEMÉNYEINEK
 NEGYEDIK KÖNYVE

ELSŐ ÓDA
 A LENGYEL NEMESEKHEZ

Midőn a [költő] Itáliából hazafelé jövet megpillantotta a Kárpát hegyét¹

Örök énekeket vések be a Kárpát
 Nagy szikláiba. Tanuljátok meg, utódok,
 És megtanulandóként tiszta leánykáknak
 És fiúknak ismételjétek meg dalom.

Ó lengyelek, városainkat hiába övezzük
 Falakkal és hiába csatlakoztatunk várakat a várakhoz;
 Ha a szentélyek szennyesek és magas
 Tetőin az égilakóknak fű virul.

A lecsapó villám míves terhe
 Hiába bődült vissza a magas toronyból,
 Ha a szomorú templomok válaszul
 Éneküket megtagadták, és már előbb az Égiek

¹ Itt: a Magas Tátra.

Érci szent hallgatásba dermednek.
Mert ha nem egyforma módon tisztelik az Égieket
Ugyanazon templomokban, és nem is egy
Törvény alatt hangzik fel

A babonás köznép ajkán a hitvallás;
Mi, honpolgárok nem kapunk kellő védelmet
Bezárt kapuink mögött és szerencsétlen hadrendként
Szereljük fel magunkat ugyanazon ellenség ellen.

Az Istenséget, ha külön oltáron tiszteli,
Nem tudja megengesztelni a köznép. Tudjuk, hogy a görögök
Szentségeletné vált városaiban a feldúlt szentség
Önnön maguk viszályai miatt pusztult el.

Füstölögnek a szomszédos Csehország templomai:²
A Pannonok feldúlt országuk kebelén
Siratták el azt, hogy – miután valamennyien összeszedték
Erejüket – mindnyájan egyazon veszedelembé hullottak.³

Ó lengyel! Tekintsd meg innen, a Kárpát hegyétől⁴ balra
Elterülő mezőket, melyeket a nyájakban gazdag
Dráva és Száva hasít és termékeny
Folyamával a kétszarvú Iszter.⁵

A trák zsarnok⁶ mily nagy területét
Nélkülözné az országnak, ha a barbár az egymás iránt
kölsönösen jóindulatú lelkülettől, és olyan fegyverektől rettegett volna
Amelyek el lettek volna kötelezve a Isteneknek!⁷

Pedig az egykor félelmetes hatalmú Pannon
Magas falakkal övezte városit:
És a hátán hidat nem tűrő
Duna, habjaival szolgálván

Övezte a városokat. De haszontalan
Oltalomként mit érnek bűnös kezek?

² Célzás az 1618-ban kitört Habsburg ellenes cseh fölkelésre és a rákövetkező polgárháborúra, illetve a 30 éves háború első szakaszára, amelyben Csehországot feldúlták a protestáns és katolikus ellenfelek.

³ Célzás a mohácsi csatára.

⁴ A Kárpát, azaz a Magas Tátra itt a Magyarországot és Lengyelországot elválasztó határként szerepel.

⁵ A Duna, amelynek néha a Vaskapu fölötti szakaszára is szokták használni ezt az elnevezést. Kétszarvú: két főággal torkollik a tengerbe; a költő úgy látszik a jelenlegi, legdélebbi Szent György-ágra nem gondolt.

⁶ Ez a kifejezés a török szultánt jelenti.

⁷ Krisztianizált jelentése: a szenteknek vagy általában a mennynek.

Melyeket a haragvó Mennykövező⁸
Kinevetett, és a honi Istenek.⁹

Immáron most Lengyelország Atyáinak
Fedem fel jósként végzetük: amíg a Tenéked tetsző módon
Zengenek a fogadalmak és az énekek, és
Izzanak sábai tömjénnel¹⁰ az oltárok és a templomokban az imák,

És Lechus egész földje¹¹ térdre borulva
Ó Szűz,¹² üdvözöl téged hajnalban, délben
És köszönt téged, ha lehull az est,
És midőn a fény késlekedik felkelni

Decemberben, oltáraidat hétszeres lánggal
Kivilágítja; amíg neked hazai nyelvén
Diadaléneket zeng, és a kegyes tömeg
Könyörgésből gyertyákat gyújt néked:

Akkor, amíg a hófedte Kárpát hegyéről a mi Visztulánk
És a Dnyeper, amely forrásától miénk,
A tengerbe ömlik, sem a Déli.¹³
Sem a Gót¹⁴ Göncöltől nem félünk.

Kétséges lelkünket tévedés ragadja-e el,
Vagy fülünket valami zaj? Egy igen súlyos hang válaszol
A felhő üregéből, és derült fényben küldtek villámot
A kétségbevonhatatlan Istenek.¹⁵

Bibliográfia

Motiejus Kizimieras SAARBIEVIJUS, *Lemties žaidimai, Poezijos rinktinė, Ludi Fortunae, Lyrica selecta*, ed. Eugenija ULČINAITĖ, Vilnius, Baltos Lankos, 1995. (latin-litván kétnyelvű válogatás a kiadó litván és angol nyelvű tanulmányával).

⁸ Az Atyaisten, aki itt megkapja Jupiter jelzőjét.

⁹ A magyar szentek.

¹⁰ A jeruzsálemi templomban a dél-arábiai Sába földjéről származó tömjénnek mutatták be az illatáldozatot.

¹¹ Lechus Lengyelország mondai alapítója. Sarbiewski eposzt írt róla, amely azonban sajnos elveszett.

¹² Szűz Mária, ez esetben mint Lengyelország királynője, oltalmazója.

¹³ A déli Göncöl csillag, avagy Nagy medve vonatkozhatik Ausztriára és a Krími Tatár Kánságra, illetve az Oszmán birodalomra egyaránt.

¹⁴ A gót Göncöl természetesen a svéd birodalom. A svédek a maguk legendás őstörténetét a gótokig vitték vissza.

¹⁵ Az antikizáló csodás előjelet az igazi, azaz kétségbevonhatatlan istenek adják, azaz a keresztény mennyország lakói: maga Isten, Mária és a Szentek.

Mathias Casimirus Sarbievius in cultura Lithuaniae, Poloniae, Europae, ed. Virginijus GASILIŪNAS, Institutum Litterarum Ethnographiaeque Lituaniae, Vilnius, 1998.

Michael VON ALBRECHT, *Rom: Spiegel Europas*, Tübingen, Stauffenburg Verlag, 1998, 598–607.

László Szörényi

SARBIEWSKI E GLI UNGHERESI

Maciel Kazimer Sarbiewski (latinizzato in Mathias Casimirus Sarbievius) fu uno degli esponenti di maggior spicco della poesia neolatina internazionale del secolo XVII. Era chiamato dappertutto l'Orazio „polacco” o „sarmatico”. Nelle sue opere più importanti rinnovò la poesia delle odi e degli epodi oraziani con un'imitazione invero creativa. Il saggio *Sarbiewski e gli ungheresi* passa in rassegna i tanti componimenti in cui il poeta polacco, spesso in riferimento all'auspicata liberazione di tutto l'Impero bizantino d'un tempo, fa menzione dell'Ungheria come un paese quasi totalmente distrutto dai turchi. La visione storica delle sue opere rispecchia, da una parte, i progetti diplomatici correnti alla corte del papa Urbano VIII (Maffeo Barberini), dall'altra, la politica antiturca dei re polacchi. – Il saggio analizza dettagliatamente un componimento pubblicato per la prima volta nel 1632: una poesia del libro IV delle *Odi*. Si tratta di un'ode alcaica in cui il poeta pone davanti agli occhi dei lettori polacchi l'esempio della misera sorte dell'Ungheria. Secondo lui, infatti, i turchi avevano potuto occupare e rovinare il paese perché, dopo la Riforma, gli ungheresi si erano allontanati dalla loro fede; anche la Polonia, sostiene Sarbiewski, rischierebbe la stessa sorte, qualora non osservasse in pieno il Cattolicesimo e volgesse le spalle a Maria Vergine, patrona del paese. Il simbolismo del componimento, da una parte, si ispira alle odi romane di Orazio (che celebravano la religiosità tradizionale romana), attingendovi l'idea secondo cui un Paese che trascura il proprio culto è destinato ad andare in rovina. Dall'altra parte, preannuncia un motivo che sarà proprio del Romanticismo nazionale ungherese (ricorrente soprattutto nelle poesie di Mihály Vörösmarty): i poeti ungheresi avvertiranno la propria nazione che il destino della vicina Polonia (l'occupazione straniera e lo smembramento del paese) potrebbe ripetersi. L'esperienza di viaggio, che stava alla base della poesia di Sarbiewski, più precisamente il momento in cui il poeta vide i monti Tatra, alla frontiera polacco-ungherese, risale al 1625, anno in cui il poeta gesuita, terminati gli studi a Roma, stava tornando in patria attraverso la Germania e l'Ungheria.